

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ ВІД ПІРАТСТВА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Микола Логвиненко,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного, господарського
права та фінансово-економічної безпеки
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету
<https://orcid.org/0000-0002-5231-3610>

У статті досліджується проблема піратства у сфері авторського права. Розкрито поняття «інтернет-піратство», визначено ознаки цього явища. Здійснено класифікацію піратства, яка підтверджує факт того, що розміщення об'єктів авторського права в Інтернеті наразі є розповсюдженим явищем. Визначено основні способи захисту авторських прав від піратства в мережі в Україні та відповідні проблемні питання. Сформульовано пропозиції з удосконалення чинного законодавства у сфері захисту авторського права від піратства в Інтернеті.

Ключові слова: авторське право, суміжні права, інтелектуальна власність, піратство, контрафактний примірник, інтернет-піратство

Постановка проблеми. Тривалий час Всесвітня інформаційна мережа Інтернет дає змогу завантажувати та розповсюджувати величезну кількість об'єктів інтелектуальної власності. Особливо це стосується авторського права, яке захищає результати творчої чи інтелектуальної діяльності від відтворення, використання або їх поширення без дозволу власника авторських прав. По суті, авторське право надає його власникові виключне право розпоряджатися результатом своєї інтелектуальної, творчої діяльності на власний розсуд. Відповідно, автор має право отримувати кошти за творчу працю та контролювати розповсюдження, продаж своїх матеріалів. Однак, таке явище як інтернет-піратство стає на заваді закон-

ному поширенню об'єктів авторського права в мережі. Зауважимо, що піратство існує в усьому світі. Мільйони людей завантажують фільми, телепередачі, музику, програмне забезпечення та книги, не сплативши за це або не отримавши дозвіл від автора.

За останні десять років Україна набула статусу країни з найбільшим рівнем піратства у сфері авторського

Анна Диковець,
магістр, Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету
<https://orcid.org/0000-0003-1596-1317>

права і суміжних прав. Торгове представництво Сполучених Штатів Америки у своєму звіті «Special 301» надає особливого значення вирішенню питання захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет. Отже, протидія інтернет-піратству та охорона права інтелектуальної власності у все-світній мережі є актуальною проблемою, що стоїть на шляху розбудови України як сучасної правової держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Охорону авторських і суміжних прав від піратства досліджували Є. І. Ходаківський, В. П. Якобчук, І. Л. Литвинчук, Н. В. Бочарова, Ю. М. Капіца, О. В. Кохановська, М. І. Логвиненко, А. В. Диковець та інші. Однак, є потреба в дослідженні особливостей захисту об'єктів авторського права від інтернет-піратства, а також проблеми нинішніх способів захисту.

Попри те що піратство в Інтернеті є розповсюдженим явищем, досить незначна кількість наукових праць присвячена цьому питанню. Недосконалість українського законодавства у сфері інтелектуальної власності стає на заваді захисту об'єктів інтелектуальної власності від інтернет-піратства. Необхідно проаналізувати основні причини виникнення цього явища та запропонувати зміни, які сприятимуть ефективній боротьбі з ним у мережі Інтернет.

Мета статті. У рамках дослідження необхідно з'ясувати механізм захисту авторських прав від піратства в Інтернеті та проблеми нинішніх форм захисту.

Виклад основного матеріалу. З появою мережі Інтернет людство отримало можливість легкого доступу до інформації та її поширення. Однак, деякі веб-користувачі незважають, що значна частина цієї інформації захищена авторським правом. Отож, об'єкт, захищений таким правом, швидко розповсюджується в мережі та набуває статусу «піратського контенту». Поширення такого контенту завдає значної шкоди авторові, порушуючи надані йому законом майнове

та немайнове право інтелектуальної власності.

Найпоширенішими порушеннями інтелектуальної власності в мережі Інтернет є:

1. Несанкціоноване копіювання тексту або зображення.

Досить розповсюдженою формою порушення авторських прав є пряме несанкціоноване копіювання захищених текстових або графічних зображень у творі з метою поширення. Законодавство про авторське право дозволяє часткове копіювання за умови, що користувач у своєму творі цитуватиме матеріал, зазначаючи автора скопійованого тексту чи зображення.

Незаконне копіювання як одна з проблем захисту авторського права завдає шкоди авторам книг, фільмів, авторам та виконавцям музичних творів, оскільки унеможливорює отримання ними відповідних доходів та спонукає утримуватися від подальшого інвестування у творчу діяльність [1, 236].

2. Завантаження на веб-ресурс твору без дозволу автора.

Інтернет надає безліч можливостей для легкого порушення авторських прав. Окрім безпосереднього копіювання тексту або зображень на іншу веб-сторінку, кожен, хто завантажує зображення для власного користування або до своєї веб-сторінки, також порушує авторські права. Щоб уникнути порушення авторських прав, користувач повинен отримати дозвіл від автора твору на використання тексту, зображення чи іншого об'єкта.

3. Цифрове відтворення та відображення.

Несанкціоноване завантаження матеріалів, захищених авторським правом, також є формою порушення авторських прав. У той час як музичні та відео-файли продаються через Інтернет для особистого користування, копіювання, продаж або розповсюдження файла без дозволу є порушенням авторських прав незалежно від того, чи сплачено користувачем за роботу.

Будь-яке відображення зображення чи тексту із захищеного авторським правом твору для рекламних цілей також є порушенням авторських прав, як і використання цього матеріалу в рекламі, на футболках, банерах тощо.

4. Ксерокопіювання.

Використання фотокопії для відтворення книги, журнальної статті чи будь-якого іншого друкованого матеріалу, захищеного авторським правом, є порушенням авторських прав, окрім випадків, коли копіювання виконується для суто особистого використання. Наприклад, законодавство про авторське право дозволяє обмежувати копіювання матеріалу для використання в освітніх цілях, наприклад, поширення матеріалу з книги під час лекції студентам. [2]

На думку авторів, наявність таких порушень обумовлюється відсутністю у законодавчій базі нашої країни нормативно-правового акта з регулювання та захисту авторських прав у мережі Інтернет. Нормативно-правовими актами, які регулюють сферу авторського права, є Цивільний кодекс України, Закон України «Про авторське право і суміжні права», Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», Закон України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі», Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» тощо [3, 6, 7, 8, 9]. Однак, немає закону, який регулював би питання захисту авторського права і суміжних прав саме в мережі Інтернет.

Вказані вище способи порушення інтелектуальної власності здебільшого зачіпають немайнові права автора: право на визнання особи автором; право на зазначення імені автора (наприклад, на збірнику творів); право на оприлюднення твору; право на захист репутації творця. Однак, слід мати на увазі, що порушення немайнових прав творця завжди супроводжується порушенням майнових прав. Це твердження можна застосувати й до інтернет-піратства, оскільки метою останнього є

нелегальне отримання прибутку. Зауважимо, що тільки згода автора чи іншої особи, яка має авторське право, дозволить іншій особі розповсюджувати об'єкти авторського права та отримувати легальний прибуток.

Законодавство нашої країни під поняттям «піратство» розуміє опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення. [3]

Законодавець, формулюючи поняття «піратство», застосовує поняття контрафактного примірника. Таким чином, поняття піратства є ширшим за поняття контрафакції та охоплює останнє.

Отже, поняття «піратство» можна розглядати у вузькому та широкому розумінні. Піратство у вузькому розумінні — це діяльність, пов'язана з виготовленням та упровадженням в обіг контрафактних примірників. Аналізуючи піратство у широкому розумінні, можна стверджувати, що основою цієї діяльності є застосування об'єкта авторського права без дозволу правовласників з метою отримання прибутку.

Таким чином, ознаками піратства можна вважати:

- нелегальне використання об'єктів, захищених авторським правом;
- реалізацію об'єктів авторського права шляхом опублікування, відтворення, розповсюдження та поширення без згоди автора (правовласника);
- нанесення шкоди інтересам автора (правовласника);
- комерціалізацію;
- одержання прибутку або моральної вигоди незаконним шляхом.

Піратство можна класифікувати так: діяльність, що пов'язана з частково легальним оприлюдненням об'єкта авторського права; діяльність, пов'язана з фальсифікацією об'єкта авторського права; діяльність, що має своїм на-

АВТОРСЬКЕ ПРАВО ТА СУМІЖНІ ПРАВА

слідком нелегальне поширення копій об'єкта авторського права.

Проаналізувавши класифікацію піратства, а саме різнобічність цієї нелегальної діяльності, можемо ще раз підтвердити факт того, що розміщення об'єктів авторського права у мережі Інтернет наразі є дуже розповсюдженим явищем.

Піратство в Інтернеті — це цивільне правопорушення, а тому є підставою для застосування цивільно-правових способів захисту. Однак, за дії, які слід вважати піратством, в Україні передбачена не тільки цивільно-правова відповідальність, а й кримінальна та адміністративна.

Цивільно-правові способи захисту можуть застосовуватись у двох формах: юрисдикційній і неюрисдикційній.

Юрисдикційна форма передбачає, що автор (правоволоділець), має право звернутися до суду або інших компетентних чи державних органів з метою застосування необхідних заходів для відновлення порушених прав і припинення правопорушення.

Неюрисдикційний спосіб захисту (самозахист) — дії особи щодо захисту авторських прав, які здійснюються ними самостійно.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» містить перелік дій, які можуть кваліфікуватися як порушення авторського права, зокрема й піратство. Отже, у такому разі є підстава для звернення до суду.

Більшість науковців вважають, що на сьогодні судовий захист авторських прав є одним із найбільш ефективних. Проте, Т. В. Рудник спростовує цю думку. Вона виділяє три основні проблемні сторони судової форми захисту прав інтелектуальної власності: по-перше, розглядові судових справ перешкоджає складність виявлення порушників, збирання доказів порушення авторських прав, особливо це стосується особистих немайнових прав автора; по-друге, допускаються помилки у процесі розгляду судових справ через непра-

вильне застосування законодавства з авторського права; по-третє, суддям бракує спеціальних знань у сфері права інтелектуальної власності [4]. Відповідно, причиною неефективності цього способу є недосконалість і суперечливість законодавства у сфері захисту об'єктів авторського права у всесвітній мережі.

Судовий захист прав авторів викликає деякі труднощі у процесі подачі позову до суду. Це стосується ідентифікації особи порушника. Автор, подаючи позовну заяву, мусить мати достовірну інформацію про «пірата», оскільки розгляд справи щодо порушення авторського права повинен розглядатися за місцем перебування порушника-відповідача. На жаль, здебільшого така інформація відсутня.

Попри певні недоліки, законодавство України у сфері захисту інтелектуальної власності прогресує. У 2019 році наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України було призначено державних інспекторів з питань інтелектуальної власності. Нині їм наділено правом складати протоколи про адміністративні порушення в частині процедури блокування нелегального контенту в Інтернеті.

Відсутність інспекторів унеможливила функціонування антипіратських положень Закону України «Про державну підтримку кінематографії в Україні» [5]. На нашу думку, наділивши державних інспекторів з питань інтелектуальної власності певними правами, законодавець ставить за мету ефективніше захищати права авторів в Україні та посилювати боротьбу з піратством в інформаційному середовищі.

Законодавством передбачено, що захист авторських прав може здійснюватися у формі самозахисту.

Самозахист забезпечує більш оперативний і заощадливий захист прав автора. Судовий спосіб є менш оперативним, адже чимало часу відводиться на подання позову до суду, розгляд скарги, винесення рішення та, нарешті, виконання цього рішення.

Завдяки промисловому розвитку з'явилося чимало способів самозахисту, які мають технічний характер. До них, зокрема, можемо віднести:

- самознищення об'єкта при нелегальному копіюванні;
- розміщення об'єкта з обмеженою функціональністю;
- використання водяних знаків — додавання унікального та непомітного ідентифікаційного коду до файла (наприклад, фільму або відеоматеріалу);
- зазначення про авторські права на публікаціях (розміщення належної інформації про авторські права на об'єкті перешкоджатиме «пірату» заявляти про свою невинуватість) тощо.

На нашу думку, вказані способи самозахисту є достатньо ефективними, однак їх реалізація потребує належних знань, умінь, фінансування. Тому іноді спеціалісти, які повинні протидіяти інтернет-піратству, поступаються рівнем знань та умінь перед так званими піратами.

Висновок. Піратство в електронному середовищі — це величезна проблема. Таке явище може кардинально змінити стан економіки нашої країни на гірше. Особи, які підтримують піратство, повинні знати, що порушують право інтелектуальної власності авторів. Незнання чинного законодавства не звільняє веб-користувача від відповідальності.

На жаль, піратство в мережі Інтернет неможливо повністю знищити,

проте необхідно зменшити випадки порушення авторських прав.

Правові способи захисту (юрисдикційний і неюрисдикційний) можуть вирішити це питання. Однак, необхідним є одночасне застосування вказаних способів захисту, а також внесення змін до чинного законодавства.

Зміни повинні стосуватися положень, що торкаються як юридичних, так і соціально-економічних проблем, а саме: недосконалості законодавства у сфері права інтелектуальної власності (неможливість достовірного встановлення особи порушника, який вдається до інтернет-піратства); недостатності доказової бази порушення авторських прав; відсутності у суддів і державних службовців спеціальних знань у сфері права інтелектуальної власності; високої вартості, яка унеможливорює реалізацію ліцензійної продукції; недостатності фінансового забезпечення спеціалістів, які є професіоналами у сфері інтелектуальної власності (велика кількість українських програмістів виїжджає за кордон через низький рівень заробітної плати) тощо.

Інтернет — це віртуальна реальність, яка потребує правового регулювання. Саме внесення змін до законодавства, взаємодія інтересів суб'єктів авторського права та суспільства можуть ефективно вплинути на вирішення проблемних положень, пов'язаних з мережею Інтернет. ●

Список використаних джерел / List of references

1. Підпригора О. А., Святоцький О. Д. *Основи правової охорони інтелектуальної власності в Україні : підручник*. Київ: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 236 с.
2. Логвиненко М. І., Диковець А. В. *Проблеми захисту об'єктів авторського права в мережі Інтернет. Правові горизонти*. 2019. № 15 (28).
3. *Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ. Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.

4. Рудник Т. В. Деякі проблемні питання захисту авторського права в Україні. *Юридичний вісник*. 2009. № 1 (10). С. 76.
5. Про державну підтримку кінематографії в Україні : Закон України від 23.03.2017 р. № 1977-VIII. Верховна Рада України
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1977-19>.
6. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII. Верховна Рада України.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>.
7. Про охорону прав на винаходи та корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-XII. Верховна Рада України.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.
8. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 р. № 3688-XII. Верховна Рада України.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>.
9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

1. Pidopryhora O. A., Sviatotskyi O. D. *Osnovy pravovoi okhorony intelektualnoi vlasnosti v Ukraini : pidruchnyk*. Kyiv: Kontsern «Vydavnychy Dim «In Yure», 2003. 236 s.
2. Lohvynenko M. I., Dykovets A. V. *Problemy zakhystu obiektiv avtorskoho prava v merezhi Internet. Pravovi horyzonty*. 2019. № 15 (28).
3. *Pro avtorske pravo i sumizhni prava : Zakon Ukrainy vid 23.12.1993 r. № 3792-XII. Verkhovna Rada Ukrainy*.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
4. Rudnyk T. V. *Deiaki problemni pytannia zakhystu avtorskoho prava v Ukraini. Yurydychnyi visnyk*. 2009. № 1 (10). S. 76.
5. *Pro derzhavnu pidtrymku kinematohrafii v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 23.03.2017 r. № 1977-VIII. Verkhovna Rada Ukrainy*
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1977-19>.
6. *Pro okhoronu prav na znaky dlia tovariv i posluh : Zakon Ukrainy vid 15.12.1993 r. № 3689-XII. Verkhovna Rada Ukrainy*.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>.
7. *Pro okhoronu prav na vynakhody ta korysni modeli : Zakon Ukrainy vid 15.12.1993 r. № 3687-XII. Verkhovna Rada Ukrainy*.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.
8. *Pro okhoronu prav na promyslovi zrazky : Zakon Ukrainy vid 15.12.1993 r. № 3688-XII. Verkhovna Rada Ukrainy*.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>.
9. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 435-IV. Verkhovna Rada Ukrainy*.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

Надійшла до редакції 07.04.2020 року

Логвиненко Н., Диковець А. Правовые проблемы защиты авторских прав от пиратства в сети Интернет. В статье исследуется проблема пиратства в сфере авторского права. Раскрыто понятие «интернет-пиратство» и определены признаки данного явления. Осуществлена классификация пиратства, подтверждающая факт того, что размещение объектов авторского права в сети в настоящее время является очень распространенным явлением. Определены основные способы защиты авторских прав от пиратства в сети в Украине и соответствующие проблемные вопросы. Сформулированы предложения по совершенствованию дей-

ствуючого законодавства в сфері захисту авторського права від піратства в Інтернеті.

Ключевые слова: авторское право, смежные права, интеллектуальная собственность, пиратство, контрафактный экземпляр, интернет-пиратство

Logvynenko M., Dykovets A. Legal problems of protection of copyright rights from pirates in the network of Internet. The article investigates the problem of copyright piracy. The concept of Internet piracy is disclosed, according to which this phenomenon can be considered, both in the broad, and in the narrow sense. Piracy in the narrow sense — activities related to the manufacture and implementation of counterfeit copies. Considering piracy in the broad sense, it can be argued that the basis of this activity is the use of the object of copyright, without the permission of the right holders in order to profit. The signs of Internet piracy are identified, including: illegal use of copyrighted objects; realization of objects of copyright by publishing, reproduction, distribution and distribution without the consent of the author (the copyright holder); causing damage to the interests of the author (the right holder); commercialization; gaining profit or moral gain illegally. The classification of piracy has been carried out, which confirms the fact that the placement of copyright objects in the «network» is currently a very widespread phenomenon. Accordingly, piracy can be classified as: activity related to the partially legal disclosure of the object of copyright; activity that is related to the falsification of the copyright object; activities that are reflected in the illegal distribution of copies of the copyright object. The main ways of protecting copyright from piracy in the Internet in Ukraine and the problem issues in this area are determined. Accordingly, legal remedies can be applied in two forms — jurisdictional and non-jurisdictional. Jurisdictional form provides that the author (legal owner) has the right to apply to the court or other competent or state bodies for the application of the necessary measures for the restoration of violated rights and the termination of the offense. Non-divisive way of protecting (self-defense) — the actions of a person in the protection of copyright, carried out by them on their own. Having analyzed the methods of protection, it was concluded that the non-iris-based form of protection provides more expeditious and cost-effective protection of the rights of the author. Jurisdictional way of protection is characterized by less efficiency. Because a considerable amount of time is spent on filing an action in court, hearing a complaint, making a decision and, finally, implementing this decision. The technical component of the non-jurisdiction form of protection is analyzed. Namely, technical methods of protection are defined, which can be attributed to: self-destruction of the copyright object in case of illegal copying; placement of an object with limited functionality; use of watermarks; indication of copyrights on publications; etc. The proposals for amending the current legislation in the field of protection of copyright from piracy in the Internet are formulated. The changes should concern provisions affecting both legal and socioeconomic issues, namely: imperfection of legislation in the field of intellectual property rights (impossibility of reliable establishment of an offender who deals with Internet piracy; insufficiency of evidence base of copyright infringement; absence of judges and civil servants of specialist knowledge in the field of intellectual property rights); a high price that makes it impossible to sell licensed products, hence, the number of sites that contain unlicensed products increases; insufficient level of financial provision of specialists who are professionals in the field of intellectual property; etc.

Keywords: copyright, related rights, intellectual property, piracy, counterfeit copy, Internet piracy